

7. BÖLÜM

COVID-19 SONRASI KAS GÜÇSÜZLÜĞÜ VE REHABİLİTASYONU

Ahmet AKYOL¹

GİRİŞ

Ciddi akut solunum yolu sendromu coronavirus-2 (SARS-Cov-2) virüsü kaynaklı Koronavirüs Hastalığı 2019 (COVID-19), dünya genelinde Ocak 2021 tarihi itibarıyla 83 milyondan fazla kişiyi enfekte etmiş ve 1.8 milyon kişinin ölümüne yol açmıştır.

Covid-19 asemptomatik hastalıktan, mekanik ventilasyon desteği gerekebilen akut solunum sıkıntısı sendromuna (ARDS) ve ölüme neden olabilen bir aralıktaki seyredabilen bir hastalıktır. Covid-19'u hastalığın başlangıcındaki şiddetini göz önünde bulundurarak genel olarak üç gruba ayırabiliriz: hafif, ağır ve yoğun bakım gerektiren kritik hastalık. Ateş, nefes darlığı, halsizlik, yorgunluk, koku ve tat kaybı gibi semptomlar gösteren hafif hastalık vakaların yaklaşık %80'ini oluşturur. Hafif hastalıkta da tedavi gerektirebilen pnömöni gözlemlenebilir. Ağır hastalık, solunum sıkıntıları nedeniyle hastaneye yatış gerektiren hastaları içermektedir. Ağır hastalar tüm hastaların yaklaşık %14'ünü oluşturur. Ağır hastalığın bir alt grubu da sayılabilen kritik hastalık, yoğun bakımda tedavi edilen, mekanik ventilasyon desteği gerekebilen hastaları içerir. Kritik hastalar yaklaşık % 6'lık kısmı oluşturur.

Pandeminin erken dönemlerinde kas-iskelet sistemi ile ilgili sadece yorgunluk ile ilgili veriler bulunmakta iken gerek yatan hastaların taburculukları sonrası erken dönemde gerek yeni yayımlanan 3-6 aylık izlem çalışmalarında sıklıkla kas güçsüzlüğü tespit edilmiş, bazı çalışmalarda Covid-19 geçirmiş hastalarda uzun dönemdeki en yaygın şikayet olarak gözlenmiştir. Ayrıca koronavirüslerin daha önce neden olduğu SARS ve MERS hastalıklarındaki uzun

¹ Uzm. Dr., Özel Kalyon FTR Tıp Merkezi, Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon ahmetakyol07@gmail.com

yönlendirilmesi uygun olacaktır. Özellikle telerehabilitasyonun etkinliği gösterildiğinden telerehabilitasyon teşvik edilmeli ve hastalar bunu kullanmak için cesaretlendirilmelidir.

KAYNAKLAR

1. Huang C, Huang L, Wang Y, et al. 6-month consequences of COVID-19 in patients discharged from hospital: a cohort study. *Lancet* 2021; 397: 220–32. doi: 10.1016/S0140-6736(20)32656-8.
2. Disser NP, De Micheli AJ, Schonk MM, et al. Musculoskeletal Consequences of COVID-19. *J Bone Joint Surg Am.* 2020;102:1197-204. doi: 10.2106/JBJS.20.00847.
3. Gonzalez A, Orozco-Aguilar J, Achiardi O, et al. SARS-CoV-2/Renin-Angiotensin System: Deciphering the Clues for a Couple with Potentially Harmful Effects on Skeletal Muscle. *Int. J. Mol. Sci.* 2020, 21, 7904; doi:10.3390/ijms21217904.
4. Yamamoto K, Takeshita H. ACE2, angiotensin 1-7 and skeletal muscle: review in the era of COVID-19. *Clinical Science* 2020;134:3047–3062. doi: 10.1042/CS20200486.
5. Negrini F, de Sire A, Andrenelli E, et al. rehabilitation and COVID-19: the Cochrane Rehabilitation 2020 rapid living systematic review. update as of July 31st, 2020. *Eur J Phys Rehabil Med* 2020; 56(5):652-7. DOI: 10.23736/S1973-9087.20.06539-9.
6. Sagarra-Romero L, Vinas-Barros A. COVID-19: Short and Long-Term Effects of Hospitalization on Muscular Weakness in the Elderly. *Int. J. Environ. Res. Public Health* 2020;17:8715. doi:10.3390/ijerph17238715.
7. Tuzun S, Keles A, Okutan D, et al. Assessment Of Musculoskeletal Pain, Fatigue And Grip Strength In Hospitalized Patients With Covid-19. *Eur J Phys rehabil Med* 2021. doi: 10.23736/S1973-9087.20.06563-6.
8. Johnson JK, Lapin B, Green K, Stilphen M. Frequency of Physical Therapist Intervention Is Associated With Mobility Status and Disposition at Hospital Discharge for Patients With COVID-19. *Phys Ther* 2021;101:pzaa181. doi: 10.1093/ptj/pzaa181.
9. Agostini F, Mangone M, Ruii P, et al. Rehabilitation Settings During And After Covid-19: An Overview Of Recommendations. *J Rehabil Med* 2021;53:jrm00141. doi: 10.2340/16501977-2776.
10. Curci C, Negrini F, Ferrillo M, et al. Functional outcome after inpatient rehabilitation in post-intensive care unit COVID-19 patients: findings and clinical implications from a real-practice retrospective study. *Eur J Phys rehabil Med* 2021. doi: 10.23736/S1973-9087.20.06660-5.
11. Türkiye Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Derneği (2020). COVID-19 Portalı 2020. (11/01/2021 tarihinde <https://www.tftr.org.tr/covid19/> adresinden erişilmiştir.).